

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

Обществен съвет

ПРОТОКОЛ

№ 189

На 2.04.2025 г. се проведе заседание на Обществения съвет към ЦИК.

ПРИСЪСТВАХА:

Надежда Гологанова – председател на Обществения съвет, Гражданска инициатива за свободни и демократични избори;

Свилена Гражданска – зам.-председател, Институт за социална интеграция;

Дончо Пачиков – Българско сдружение за честни избори и граждански права – Национална асоциация;

Росен Андонов – Сдружение „Памет“;

Румен Василев – Сдружение „Нова алтернатива“;

Стефан Манов – Българско сдружение за честни избори и граждански права – Пловдив;

Цветозар Томов – Централна изборителна комисия.

Заседанието бе открито в 16 часа и 20 минути и председателствано от госпожа Надежда Гологанова – председател на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

* * *

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Здравейте!

Откривам заседанието на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

Дневният ред, който ви е изпратен по имейл, е:

1. Обсъждане и гласуване на анализ на Обществения съвет към ЦИК относно решението на Конституционния съд по дело № 33 от 2024 г. по искане за касиране на изборите от 27.10.2024 г.

2. Обсъждане на взаимодействие с ЦИК по предложения по Изборния кодекс.

3. Обсъждане и гласуване на писмо до ЦИК за белите бюлетини.

4. Обсъждане и гласуване на доклад на Сдружение „Памет“ за видеонаблюдението.

5. Разни.

По дневния ред аз искам да ви направя предложение. Първа точка я включих, защото когато приехме краткия вариант на позицията казахме, че след известно време като утихне обстановката, може да направим пълна позиция, която да е по-експертна. Аз я нарекох анализ и направих доста редакции и я изпратих преди няколко дни, но никой не отговори и не изпрати редакции. Както разбирам повечето от вас не са я чели, не са се запознали задълбочено с нея. Така че ви предлагам тази точка да я отложим за следващо заседание, когато повечето от членовете на Обществения съвет се запознаят с нея и могат да вземат решение, дали ще правим такъв документ или няма да правим такъв документ. И ако го правим, дали ще бъде публичен или не. Защото има вариант да го приемем както сме го изработили и да си стои някъде в нашия архив или във фейсбук страницата. Предлагам ви първа точка да отпадне.

Дончо Пачиков имаше предложение за първа точка.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Оттеглям го.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Мисля в точка разни да разкажем за вчерашната среща в Комисията по Конституционни и правни въпроси.

Имате ли още предложения по дневния ред? Няма.

Предлагам ви да отпадне точка първа и съответно точки втора, трета, четвърта и пета да станат първа, втора, трета и четвърта.

Който е съгласен с това предложение, моля да гласува.

Против? Няма. Въздържали се? Няма.

Приема се.

Първа точка - *Обсъждане на взаимодействие с ЦИК по предложения по Изборния кодекс.*

Това на предишно заседание беше идея на Стоил Цицелков, който за съжаление отсъства днес. В тази връзка аз прегледах последния доклад на Централна изборителна комисия и ви го бях изпратила и бях маркирала някои неща, по които нямаме общо становище като Обществен съвет по тези теми. Тоест детайли на големи теми, но които ми се струва, че бихме могли да подкрепим ЦИК. Проблемът е, че идеята на Стоил Цицелков беше, това да е във връзка с изслушванията в Народното събрание, които вървят по повод на Изборния кодекс. Там някои от основните теми вече минаха, като секционни комисии и т.н. Вие принципно какво мислите по темата и в частност имате ли идеи за някакви конкретни допирни точки, които бихме могли да намерим с ЦИК. За да влизаме в разговори има смисъл, ако има някакви общи теми или предложения.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Радвам се, че господин Томов е тук. Вашият документ, понеже готвех тези неща за видеонаблюдението и не успях да го прочета внимателно. Този проблем, който се получава в Централната изборителна комисия с

кратките срокове за обществените поръчки, вие мисля, че там правите намека, че е възможно да се използват определени моменти изключение от закона, които са в случай, че действието е свързано с националната сигурност. Имаше три, четири точки и имат такава възможност.

От друга страна тук само спекулирам. Примерно, ако направим едно запитване до Конституционния съд, дали изборните процеси са елемент на националната сигурност и те го признаят, това означава, че практически може би се минава на пряко договаряне, ако така се нарича. Там сроковете могат да бъдат съвсем минимални.

От друга страна при положение, че Информационно обслужване правилно или неправилно е включено в Изборния кодекс, като изпълнител на обработката на резултатите от гласуването. Тук една скоба, казаха ми, че в скоро време България е възможно да претърпи глоби за включването на Информационно обслужване в Изборния кодекс и там тече някаква процедура, която е със срок и този срок изглежда няма да бъде спазен. Но това не е точно предмет на нашия разговор в момента.

Да резюмирам, дали е възможно, ако официално се признае, че изборните процеси са елемент на националната сигурност, да се използва това изключение от закона. Към вас господин Томов, може би вие имате по точно и по-свежо виждане по въпроса.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Аз едва ли мога да претендирам да имам по-свежо виждане. Аз нямам юридическо образование. Не мога да преценя доколко са реални шансовете. Като гражданин на мен ми изглежда безспорно, че изборите са елемент от националната сигурност. Практически проблем, който ЦИК всеки път решава е свързан с това, че няма време да се спазват едновременно сроковете по Изборния кодекс и да бъдат синхронизирани със сроковете за реализация на една обществена поръчка.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Дали да не бъде като въпрос към Централна избирателна комисия. Там всичките са юристи, с опит и ще си кажат думата.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Ние сме го обсъждали в Комисията точно в този смисъл, че е необходимо да се свият сроковете, за да имаме нормално време да си организираме работата.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Да се освободим от тях.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Не може, защото избори не се организират преди Указ на Президента. Указът на Президента е 60 дни преди изборите. Този времеви прозорец е фиксиран в Изборния кодекс. Не може да се разшири по никакъв начин.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: По Закона за обществените поръчки и при провеждане на обществена поръчка има срокове. Ако е по изключение от Закона, затова че е елемент от националната сигурност, там обществената поръчка въобще не е в този вид. Тя е пряко договаряне, поне според мен.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Не знам.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Да го поставим като въпрос.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Мисля, че този въпрос си го поставиха представители на ЦИК на по-предното заседание пред представителите на Народното събрание. Може да се замислят и да променят някакви текстове в Изборния кодекс.

Тези няколко неща, които съм маркирала, повечето от тях са по скоро детайли, отколкото някакви сериозни принципи. Не знам дали сте запознати с текста на доклада на ЦИК или от други източници от предишни години. Аз нещата, които съм маркирала са някакви детайли, не са най-съществени неща. Тъй като в Правна комисия в Народното събрание където се обсъждат промени по Изборния кодекс, минаха някои от най-основните теми. Въпросът е по тези, които остават като теми, дали имаме еднакви позиции с ЦИК. Примерно в следващото заседание дали имаме близки позиции, по които можем да направим една обща позиция.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Това че са минали еди-кои си въпроси в тази комисия, това не означава, че тези детайли, които си отбелязала или сме забелязали са отпаднали. Те съществуват. Така че ние сега трябва да разгледаме всичко, което смятаме, че можем да разгледаме. А когато има възможност, тогава вече ще употребим това, до което сме стигнали. От тази гледна точка минало и да не го разглеждаме за мен е пагубно. Защото проблемите са останали. Така че всичко, което си отбелязала, независимо минало или не в тази комисия, след известно време ще е съвсем друга комисия, а проблемите си остават същите с години.

Аз предлагам всички проблеми, които си подчертала да ги изкажеш, за да видим за какво става въпрос, без да се съобразяваме, дали са минали на комисия или не.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Да минаваме ли по доклада тези неща или имате и други идеи?

За секционните комисии е необходимо да се преразгледат сроковете, свързани с назначаване на членове на СИК. С това мисля, че сме съгласни и ние. Това включва промяна в сроковете на консултациите между партиите. На първоначалните консултации да не се представят поименни предложения, а участниците да се споразумяват, относно разпределението на ръководните и членски места. Поименните предложения да се представят от участниците в десетдневен срок след консултациите. Назначаването на СИК да се извършва в срок определен максимално близък до датата на изборите, за да се редуцира броя на замените.

Мисля че тези неща съвсем спокойно бихме могли да ги подкрепим.

СТЕФАН МАНОВ: Със следната уговорка. Това е работещо за секциите в страната. За секциите извън страната е точно обратното, създава огромен проблем. Пояснявам. Секционните комисии извън страната се назначават доста близо до изборния ден. Ако в този момент партиите нямат имената на техните представители, то е защото такива няма. Даването на

фиктивни имена по предходни избори блокира местата, след което изборните договорки, по които се назначават само, ако има останали свободни места, незаети от партиите, стоят на трупчета и чакат някой да им каже, ще има ли свободно място или няма.

Ако се даде възможност на партиите да си блокират местата и да чакаме пет дни преди изборите да ги посочат, взривяваме организацията на вота в чужбина, защото там най-често в секционните комисии си изнасят труда от изборните договорки. Проблемът е, че партиите си имат някакъв списък от хора. Примерно от София тя знае, че има някъде във Южна Франция симпатизант. Той е в Бордо, но секцията е в Тулуза. И го пише в Тулуза. А Бордо – Тулуза видно от София е все едно София – Перник. В реалността е три часа път - разходи, бензин, коли и той не идва. Той е записан и дори не знае, че са го изпратили в Тулуза, ако изобщо все още е симпатизант на тази партия, защото списъците така се възпроизвеждат.

Искам да кажа, че за чужбина възможността да запазват предварително празни места, на които да слагат след това други хора е порочна. Именно затова в чл. 102 е разписано, че на консултациите трябва да е явят със списък с три имена и ЕГН, за да не заемат фиктивни места. Фиктивни ЕГН и имена има, в смисъл че не са консултирали хората, дали са съгласни.

В резюме, може би за България това работи, но за чужбина ще е точно обратното, ще взриви организациите. Те и сега не се дисциплинират партиите, дават фиктивни имена и ги подменят след това три дни преди изборите, защото си дават сметка, че никой няма да дойде. Ако сега им разрешим съвсем празни кутийки да запазват това не е добре.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Слагаме уговорката, че е за страната, а не в чужбина.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Проблемът е точно такъв, какъвто го описа Стефан Манов. Има друг тип разрешение, което аз се надявам да бъде обсъдено в Парламента и то е следното. В момента консултациите се провеждат по закон, след като приключи подаването на заявление за включване в избирателните списъци извън страната. Срокът, в който приключва подаването на заявленията, е седмица преди изборите. Следващата седмица се провеждат консултациите и по необходимост заповедите за разкриване на секции, се издават буквално в последния момент.

В същото време след като три години се прилага новия вариант на чл. 14 на Кодекса, 90 на сто от секциите се образуват на база резултати от предишни избори. Ако ЦИК обяви секциите по чл. 12 на два пъти. Първия път на базата на чл. 14, т. 1 и т. 3, т.е. преди подаването на заявления, тогава ще бъдат обявени 700 секции. След това ще се добавят още 20, 30 секции в последния момент. И възниква един период от един месец, в който могат да се организират секциите, да се проведат консултации с партиите и да се образуват секционните комисии. За мен това е истинското разрешение на този въпрос.

СТЕФАН МАНОВ: Не само, че това е разрешение. Аз така съм го написал, позволявам си да го кажа, защото този текст съм го писал аз 2014 г. Въпросът е, че ЦИК отказва да приложи логиката на текста. Обявяването на места, в които се образуват секции, беше идеята точно това. А другият текст за обявяването на секциите, пише не по-късно от 22 дни. Какво пречи

не по-късно, че може 50 дни по-рано. Текста на чл. 14 позволява на 55-тия ден да обявиш местата и на 53-тия да обявиш секциите на тези места без никакъв проблем.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Ние на 55-тия ден обявяваме местата.

СТЕФАН МАНОВ: Централната изборителна комисия отказва да изпълни закона системно и чака да събере заявленията и чак тогава обявява секциите. Защо? Там пише, не по-късно от, а това значи, че по-рано може. Това е логиката. И аз това го обяснявам 11 години. Нейкова е съавтор на тези текстове. С Ива Митева на мен ми повериха тези точки 2013 г. лятото. Аз ги написал и след това Нейкова и Митева ги ошлайфаха да звучат валидно и Мая Манолова ги вкара едно към едно в Кодекса. Това е истината.

Аз не мога да разбера, защо 11 години се прави системен отказ да се изпълни духа и буквата на закона и ние трябва сега да въвеждаме нови текстове, които са неработещи. Защото ако те задължи, както е предложил от ПП, 50-тия ден да се обявят секциите, не по-късно от 50 дни преди, тогава като нямаш разрешение от една държава на 50-тия ден, не можеш да ги обявиш и като ти е преклузивен срока не по-късно от, край. След това и да имаш разрешение на 43-тия ден и на 38-мия, не можеш да ги обявиш тези секции. Кодексът е мислен до последния момент да имаш шанс да ги отвориш, а тези които са готови за отваряне, да ги отвориш максимално рано. Обаче българският административен мозък тази гъвкавост не може да я погълне. Те не може да си представят, че може да са гъвкави. Този текст е работещ. През лято 2013 г. са писани тези текстове те и за вота в чужбина са мои текстове. След това патриотите ги бастисаха 2016 г. Мъчихме се пет години и 2021 г. същата Митева в краткия Парламент вкараха поправките на Изборния кодекс, като върнаха текстовете от 2014 г. Те не са нови, те са стари.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Въпросът е важен, затова си позволявам да се намеся. От самото начало на тази комисия непрекъснато настоявам, да вземем решение по чл. 12 за секциите по чл. 14, т. 1, 3 и 4 при първа възможност и да се издадат заповедите за образуване на тези секции. Ако още няма разрешение някъде, те не са толкова много местата, да се обявят под условие, че се получили разрешение. Аз не виждам смисъл от решението по чл. 14 за обявяване на местата, защото от него нищо не следва. В 2014 г. още нямаше секции по чл. 14, т.3. Този текст беше приет по-късно. Той беше приет 2016 г.

СТЕФАН МАНОВ: Не, 2014 г.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Говоря за текста за така наречените автоматични секции.

СТЕФАН МАНОВ: За автоматичните секции аз ги предложих през 2014 г. Първият списък на секции, които в предходните пет години е имало 100 избиратели съм направил аз с Митко Иванов. След това не ни повярваха и накараха Информационно обслужване да направи същото и излязоха същите секции, които и ние бяхме направили.

Това за което казваш, че няма смисъл т. 3, има смисъл. Тя е направена за следното, да излезе в падащото меню и хората да са спокойни за секцията и да си подготвят нещата.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Ние можем да вземем направо решение по чл. 12 за откриване на тези избирателни секции, които са по чл. 14, т. 1, 3 и 4 – 50 дни преди изборния ден, а не 20 дни.

СТЕФАН МАНОВ: Разбира се.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: След това ръководителите на ДКП-тата да издадат заповеди, да свикаме консултации с партиите за тези секции, които ще бъдат 90 на сто от всички секции и да назначим секционните избирателни комисии. Имаме цял месец за това, в който към момента практиката е нищо да не правим. А когато свърши събирането на заявленията, такъв вариант изисква две консултации с партиите. Първо за секциите по чл. 14, т. 1, 3 и 4 и след това само за новооткритите по чл. 14, т. 2, които стават все по-малко, тъй като навсякъде хората са гласували вече многократно на тези места, които обявяваме по-рано. Това би решило всички проблеми според мен.

СТЕФАН МАНОВ: Аз не казвам, че не е добре. Аз казвам, че сегашния текст го позволява напълно. Някой трябва да го приложи.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Не мога да убедя тази комисия. Аз съм го предлагал няколко пъти това нещо и винаги се позовават на това, че има други срокове за консултациите с политическите партии и не мога да убедя колегите.

СТЕФАН МАНОВ: Има хора, които са сковани в начина на мислене.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Аз не искам никого персонално да характеризирам. Мисля, че се разбрахме. За мен решението е да се разкрият секциите, съгласно чл. 12 при първа възможност 50 дни преди изборния ден, може дори 55 дни, че няма смисъл да се взема отделно решение за обявяване на местата, защото с решението по чл. 12 ние ще обявим и местата и броя на секциите в тях. Да си върви организацията и като се съберат още 20 секции от заявления, да се повтори процедурата вече три седмици преди изборите само за тези секции.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Имам един принципен въпрос. Понеже първоначалната идея на Стоил Цицелков според мен беше, да си организираме среща с ЦИК, да обсъждаме теми по които имаме близки позиции и да излезем в крайна сметка с някакъв документ или да сме ги обсъдили и да сме на ясно.

А другият вариант, който в момента мисля, тези теми които в момента маркираме, просто в зала на място като сме пред Комисията по конституционни и правни въпроси, ЦИК като си кажат съответното предложение, ние да кажем, че го подкрепяме това предложение. Кой от двата варианта търсим?

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Вторият вариант.

СТЕФАН МАНОВ: Аз мисля, че доста напредна времето, да се срещаме, да пишем ще дойде края на април месец, по-добре е по-динамично да се решават нещата в зала.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Имаше такива един, два случая, за които от ЦИК казаха някои неща, точно за тези срокове, за които Дончо Пачиков спомена и Стоил Цицелков ги подкрепи, но беше в лично качество, а не от името на Обществения съвет.

СТЕФАН МАНОВ: В сроковете аз не съм напълно убеден, че това съответства на наши предходни становища. Защото нашите становища са обратни, а именно че СИК-овете трябва да се назначат максимално рано, за да има време да минат обучение. А тезата на Матева, която възприема ЦИК е, че трябва да се назначат максимално късно, за да не ги подменят след това. Това е разликата. Зад целия този дебат стои нашата позиция, която е фундаментално по-правилна. Тя е училище за избори целогодишно. Ходят на обучение, получават си документа и след това като дойдат при кмета на консултации, този който е получил документ има предимство пред онези, които са без документ. Партията, която е положила усилие да заведе свои активисти на училище, ще овладее зам.-председателски, председателски и секретарските места, защото в Кодекса ще пише, който е минал училище с документ има предимство пред другите в СИК. Това е кръга, който завърта нещата в правилника посока. Това никой не иска да го направи.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз за сроковете говорих, не за СИК, а за сроковете за обществените поръчки, които доста обръкват работата на ЦИК, така че там наистина нещо трябва да се промени, за което аз не съм много наясно как точно. Те са наясно, така че да ги подкрепим.

СТЕФАН МАНОВ: Това е много специфично законодателство на обществените поръчки, защото има европейско измерение. Понеже конкуренцията в Европейския съюз е свободна, може една фирма от Франция да кандидатства, да прави клипове на българската изборна кампания, защо не. Това със сроковете е много деликатно и трябва да се съгласува със специалисти юристи, включително на европейското право. Така че аз не виждам как Общественият съвет може да дадем компетентно мнение. Това е право на Европейския съюз.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: По повод на старите машини за гласуване пише, че е необходимо в Изборния кодекс да се посочи държавен орган разполагащ с експертен и административен ресурс, който да е ангажиран с изработването на софтуера и неговото модифициране.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Това е безсмислено. Софтуерът не може да бъде пипан. Софтуерът е такъв какъвто е на „Смартматик“. „Смартматик“ не дава на никой да го пипа. Това че се внасят база данни за следващи избори, не означава писане на софтуер. Това не е писане. Който го е казал не се е консултирал със специалисти.

СТЕФАН МАНОВ: Ще ви кажа нещо друго за тази история със софтуера. Имайки предвид доверието в България към изборния процес, предпочитам да е някоя далечна фирма, която да няма нищо общо в българския политически и икономически живот, която прави софтуера на машините. Айти специалисти в България да направят нещо, което утре някой ще каже, че са

заложили всеки трети глас да отива за партията еди-коя си. Колкото по-далеч е от българската реалност фирмата, която прави софтуера, толкова по-добре, по-независима е.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Тази точка я задраскваме.

Следващият момент има едни несъответствия в сроковете и кои са партиите и лицата, които имат достъп да наблюдават при различните проверки на софтуера – удостоверяване на съответствието, кодове, изходни кодове, криптографски ключове и т.н. Това мисля, че всички го знаете, че има несъответствия. В единия случай се допускат всички политически сили и наблюдатели. В другия случай само партиите, които са минали 4 процентната бариера и е редно да се уеднакви, да съвпадат.

Има въпрос за хартията, че хартията за машинните бюлетини трябва след като приключат изборите, да ѝ се обявяват защитите, а на хартиените бюлетини няма изискване тяхната защита да бъде обявявана.

В чл. 279 пише, че бюлетините, които не съдържат два броя печати се унищожават и са недействителни, което за машинните бюлетини знаем, че е масово, тъй като се слага един печат. Има и други несъответствия в текстовете, защото НС през 2022 г. механично прибавиха машинните бюлетини към хартиените. Има и други подобни тестове, за които също може да подкрепим ЦИК като се стигне до тези точки.

Видеонаблюдението. Тук предлагат да има в административните разпоредби, да се предвиди и състав за нарушения, представляващо неизпълнение на задълженията на СИК, свързани с видеонаблюдението и глоба в по-висок размер. Това е добър вариант. Ще го подкрепим в такъв вариант.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз бих го подкрепил сто процента, но тук има парадокс. За да провериш някой човек и съответно да го накажеш, ако не си е изпълнил задължението, първо трябва да го обучиш. На нас не ни е известно някой от секционните комисии да бъде обучаван за извършване на видеонаблюдение, което не е проста работа.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Не става дума за твоите предложения, където са по-сложни изискванията. Става дума за най-елементарните неща. В момента в Методическите указания ЦИК е поискал от СИК три неща и дори и тях не ги спазват.

Първото нещо е да се включи запис след приключването на изборния ден.

Второто им изискване е да сложат камерата със стойката на масата, което го правят половината комисии, другата половина не го правят. Слагат я на разстояние и затова, някой като застане около масата я закрива с тялото си и не виждаме бюлетините.

Третото им изискване е да изключат камерата след попълването на протокола, това също не се спазва от половината СИК-ове, а някои го изключват като свършат броенето, другите като свършат попълването на хвърчащото листче, което после

преписват на чернова. Има смисъл, дори някои минимални неща, които са определени да ги спазват. И тук ЦИК са прави, че това не е за Наказателен кодекс, а е за административно наказание, някаква глоба.

Следващата седмица темите в Народното събрание ще са за броенето и отчитането на гласовете, начин на гласуване и начин на отчитане. Тук в доклада на ЦИК не виждам нещо съществено по този въпрос, освен тези неща, за които казах, които може да ги подкрепим. А ние по нашето становище си имаме доста неща, които ще кажем, плюс и от различните организации имаме.

Другата тема за избирателна комисия в чужбина също няма в доклада на ЦИК. Това е отделно предложение от партиите, за което ще оставим Стефан Манов да се изкаже като специалист по чужбина. Тук нямаме какво да обсъждаме с ЦИК по тази тема. Ако искате да вървим седмица по седмица, в зависимост от това, какво предстои в Народното събрание. Доколкото са ни известни позициите на ЦИК да обсъждаме и в каквото можем да ги подкрепим, в какво не, ще кажем нашите позиции. Съгласни ли сте с тази идея? Приемате. Приключваме с тази точка.

Следващата **точка втора** - *Обсъждане и гласуване на писмо до ЦИК за белите бюлетини.*

СТЕФАН МАНОВ: Тук аз съм назад с материала, не съм го довършил. Писмото е написано и Надя Гологанова имаше няколко бележки, които са логични и ги възприемам. Не ми остана време да го оформя окончателно. Може би това, което ви предлагам, е да го прочета и да чуете най-общо казано.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Смисълът на това писмо е, ако можем да го изпратим до ЦИК, преди да се обсъжда в Народното събрание за машините и хартията.

СТЕФАН МАНОВ: Трябва максимално бързо.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Единият вариант е да се опитаме да го направим официален документ, да решим, че го правим в спешен порядък в рамките на един, два дни и го гласуваме онлайн и го изпращаме до ЦИК, въпросното писмо, което касае машините, белите бюлетини.

Другият вариант е да го гласуваме официално следващата сряда, а сега да им го изпратим предварително с информацията, че е в процес на изработка и не е окончателно гласувано. Но тъй като предстои във вторник среща в Народното събрание искаме да бъдат запознати с тази информация. Кой от двата варианта ви се вижда по смислен?

СТЕФАН МАНОВ: Аз мисля, че бих могъл да го приключа, може и утре сутринта да съм готов. Искаше ми се да го финализираме и да не изпращаме чернови, защото те се объркват с докладванията белава, чернова.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Можеш ли с две изречения да кажеш, какво смяташ да включиш в този материал бели бюлетини?

СТЕФАН МАНОВ: След като извършихме анализ въз основа на масивите данни с разлики между гласовете отбелязани във флаш паметта и гласовете, отбелязани в секционните комисии, бяха определени известно количество секции, на които бяха изгледани видеозаписите и сега беше свързано наличието на разлики във флаш паметта и секционния протокол, свързани с вид дефектна бюлетина, която може да бъде къса или бяла, която може да бъде по-дълга от обикновено, и която може да бъде частична, в която само част от информацията е видима, например само номера на предпочитанията. Тези три групи най-общо казано дефекти на машинните бюлетини, сме ги описали по един надежден начин с номера на секции.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Какъв е резултатът?

СТЕФАН МАНОВ: Резултатът е, че предлагаме на ЦИК да извърши анализ върху машините на тези секции чрез симулационни гласувания с четири комбинации. Машината с днешния софтуер и днешната хартия, днешния софтуер и старата хартия, машината със стария софтуер и новата хартия, машината със стария софтуер и старата хартия, за да видим дали е от софтуера или от хартията.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Идеално.

На това заседание във вторник 8 април, който идва ще присъства и ще изнесе собствено становище инж. Пенчев от Монтана, по повод на хартията, неговата преписка с прокуратурата, неговата преписка с Централна изборителна комисия и неговата преписка с Печатницата. Това е специално по хартията. Това което Стефан Манов предлага е идеално, от експертна инженерна точка е чудесно. Така че само ви информирам, че има още един докладчик по този въпрос за машинното гласуване в точката начини за гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Какво взимаме като решение. Защото ЦИК имат утре от 10.30 часа заседание и след това във вторник ще имат сутринта.

СТЕФАН МАНОВ: Реално погледнато нашето предложение е към ЦИК. Няма отражение върху работната група във вторник, в смисъл такъв, че то е нашето писмо обосновка за необходимостта за нов анализ на машини и конкретен списък от машини. А наличието на проблема, то е като причината за това писмо. А във вторник те едва ли ще влезнат в този детайл. Мисля че в тази работна група изобщо няма да стане дума за белите бюлетини. Можем да го кажем, но дали на ЦИК сме им писали или не сме им писали, то нашето писмо не е насочено към работната група на Правна комисия. Не виждам много връзката. Може да ми убягва нещо.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Нещата стоят по следния начин. Това нещо трябва да бъде споменато пред Правна комисия, в рамките примерно на не повече от три до пет минути, а не с подробности. Това означава, че и Централна изборителна комисия и Общественият съвет търсят начини и възможности с всички сили да бъдат отстранени тези неприятности. Много често чувам изказването, еди-къде си има някакви нарушения, но те били много малък процент. Едно нарушение е вече нарушение. Колко е

малко няма значение. И понеже сме в много сложна обстановка, може да се каже направо във военна обстановка, всеки един пропуск е възможно вероятно една смърт. Така че да не разглеждаме малки и големи неща. Това трябва да бъде казано в рамките на три до пет минути, според мен. Господин Пенчев ще добави въпросите за хартията и за неправилното поръчване, изработване. Там е пълна какафония, прокуратурата се занима с този въпрос и СГП. Ще се каже, за да се знае и да се вземат съответните мерки. Защото не е възможно да поръчаш нещо, ЦИК поръчва хартия, някой я изработва, а ЦИК не прави проверка на тази хартия, добре ли е изработена, работи ли, не работи ли, прозрачна ли е, не е ли прозрачна. Такава проверка не е извършена. Такава проверка не е могъл да направи и оператора на машините в лицето на „Сиела-Норма“, тъй като тази хартия се предоставя, условно казано в събота на обяд. Ако нещо се установи няма време за реакции и т.н. Това е сериозен пропуск.

СТЕФАН МАНОВ: Друго нещо се сетих, което е много важно да предложим във вторник. Основен проблем изтъквам и от ЦИК и от „Сиела-Норма“ е, че хартията така както е записано, не може да служи за тестови цели. Респективно никой не може да я тества преди това. Тези тестове и включително установяване на съответствието, което се извършва от МЕУ, не се извършва с реалната хартия. Затова можем да премахнем този текст от Кодекса. Или да бъде обогатен, че тази хартия не се използва за тестови цели, освен в рамките на чл. 213, което е установяване на съответствието. Тогава може легално хартията в МЕУ да я тестват, „Сиела-Норма“, ако трябва да си каже мнението, ЦИК и т.н. Този текст било нарочно, било случайно се използва за оправдание, защо никой не може да пипне тази хартия и да види машината какво прави с нея – печата ли плъзга ли се.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Благодаря за подкрепата. В първите два избора с машини хартията беше изработвана от една обикновена фирма за хартии в Търново и нямаше проблеми. След това дойдоха проблемите. Това трябва да се подчертае пред комисията и да е ясно, че изработването на хартията от Печатницата на БНБ е абсолютно безсмислено.

СТЕФАН МАНОВ: Не си съвсем прав. Защото освен хартията, това което е променено на изборите е дължината на бюлетините. Защото за да стане бюлетина, а не разписка, беше въведена промяна в софтуера, особено когато са избори две в едно и три в едно, за да има една къса и една по-дълга, за да не ги бъркат избирателите в коя кутия и т.н. Това удължаване на бюлетината не е неутрално от гледна точка на софтуера. Веднага мога да кажа, че и там има нещо заровено в проблема. Не е само хартията. Затова четирите комбинации, които предлагаме за тестове е новия софтуер със старата хартия, стария софтуер със новата хартия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Трябва да решим. Ще успееш ли да го изпратиш довечера, за да го гледаме утре сутринта до 10 часа.

СТЕФАН МАНОВ: Не може до 10 часа да го приключим.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Тогава по-бавно го правим, изпращаш го утре до обяд. Редакция нанасяме до петък на обяд. Гласуваме го петък след обяд и им го изпращаме събота или неделя и те понеделник да го получат и

вторник сутринта да го погледнат. Поне като информация да го имат. Да имат някаква идея преди Правна комисия. Това е варианта.

Дали да го гласуваме по интернет и това да е окончателния вариант или да го изпратим информативно с информацията, че ще го гласуваме окончателно в сряда. Това е финален вариант, но ще бъде гласувано на следващото заседание в сряда.

СТЕФАН МАНОВ: Може да кажеш, че е подкрепено по имейл след окончателна редакция и в стенограмата ще бъде отразено на заседанието в сряда.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ще бъде гласувано по интернет и изпратено до ЦИК, а следващата сряда ще го потвърдим с гласуване още веднъж.

Преминваме към **точка трета** - *Обсъждане и гласуване на доклад на – Сдружение „Памет“ за видеонаблюдението.*

ДОНЧО ПАЧИКОВ: По този въпрос няма какво да говорим. Аз съм изпратил пълния вариант на всички. Изпратил съм резюмето на всички и тук важни са заключителните точки. А те са:

1. Всички заседания и обучения на ЦИК, РИК/ОИК, СИК със забрана за стопиране и (или) изключване на звука на записа и криминализиране на такова действие.

Изключването не е вписано в Изборния кодекс, а това е нарушение.

2. Видеонаблюдение през целия изборен ден, (Това вчера го обсъдихме и доста хора се присъединиха към това нещо.) включително зоните на подход към изборните помещения, вход и изход на гласоподаватели, изборното помещение при подготовката, охраната и през изборния ден, броене на бюлетини, съставяне на документи, транспорт и предаване на документи от СИК в РИК/ОИК.

Тук вчера възникна един въпрос, да ви напомня за сведение. Има си компютърни начини, когато лицето се маскира.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Това и в директното видеонаблюдение ли ще се направи?

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Няма никакъв проблем да се направи. Щом софтуера види лице и веднага го прави като петънце.

3. Института по криминология към МВР е единствения, който може да направи методиката, средствата и реда на отговорностите за видеозаснемане така, че записите да са годни доказателства при съдебни спорове. Институтът отговаря за осъществяване, съхранение и публичен достъп до записите. Съхранение на записите за срок не по-малък от 5 години.

Само да припомня, Институтът беше поканен от Сдружение „Памет“ на конференцията по повод 10 годишнината от Обществения съвет и 10 годишнината от Централна избирателна комисия през м. февруари миналата година. Сега е проведен втори разговор с тях. Те са готови. Сега очакват да напиша едно писмо и да ги покана. И в този вторник, като продължение на

предишния вторник, техни хора ще кажат, да ние можем да го направим. Те ще бъдат поканени. Там работата продължава. Ние това го доказахме със случаите в Монтанско, но отидоха седем месеца от разни съдилища и т.н. А когато е годно за доказателствен материал казано от институция, която може да каже, ЦИК не може да каже, Информационно обслужване не може да каже, Министерството не може да каже.

4. Изискванията – неразкриване тайните на вота, увеличаване увереността на гражданите в прозрачността и честността на изборния процес.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Моят проблем е от административно формална гледна точка, какво точно искаш от нас. Защото според мен това е становище на Сдружение „Памет“, което си изпратил до Комисията по конституционни и правни въпроси.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Общественият съвет има становище по необходимите моменти за оптимизация на Изборния кодекс. Този въпрос не е разглеждан или частично е разглеждан като не беше подкрепен. По правилата за действие на Обществения съвет, неподкрепените становища се присъединяват към общото становище. Искам да бъде присъединено, съгласно правилата към общото становище.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: То не е точно така казано в правилата неподкрепените становища, а е казано изразените мнения. Изразено мнение е нещо малко по-различно. Като имаше обсъждане за машините, някои бяха за, ние примерно бяхме против и сме гласували против. Но аз отказах тогава да вкарваме мнение и казах, че ние ще си направим отделно становище на ГИСДИ, което ще го дадем от ГИСДИ какво е нашето становище за машините, което го направихме.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Да прочетем точката от Правилника.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Проблемът е, че никой от присъстващите в момента не е юрист и не може точно да каже.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз имам юридическо образование. То е записано. Неразделна част от становищата представляват изразените мнения на организациите, които не съвпадат с общото становище. Аз ви предлагам това за МВР от една година и не можахме да си съвпадем да ни подкрепите. Затова трябва да бъде присъединено.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Другият въпрос е как си го представяме да стане като мина вече един месец от приемането и изпращането на становището. Колеги, ако искате да се изкажете по темата на какво мнение сте, за присъединяването на това становище.

СТЕФАН МАНОВ: Ако беше тогава заедно да го изпратим, но сега е цял месец по-късно. Някои от нещата ги подкрепям. Въпросът е, че с това наблюдение в изборния ден не съм много съгласен, защото това се използва за да плаши избирателите, които се водят контролирано.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Заличават се лицата.

СТЕФАН МАНОВ: С това гледане през изборния ден какво се случва?

ДОНЧО ПАЧИКОВ: На мен са ми докладвали варианти, когато примерно в малки населени места са влезнали примерно 20 човека, а гласоподавателите по протокол са 100.

СТЕФАН МАНОВ: Какво става след това. Гледаме, възмущаваме се. Конституционният съд каза, мен това не ме интересува.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Защото видеонаблюдението не е признато за доказателствен материал.

СТЕФАН МАНОВ: Секции с изцяло фалшив резултат са валидирани. Аз имам една секция в село Антон, в която може да видим буквите на всяка партия на бюлетината и в крайния протокол гласовете ги няма. Конституционният съд в таблиците, които публикува е написал този резултат, който е в секционния протокол, а не този който вижда цяла България на видеокамерата. И за какво ни послужи видеокамерата? Проблемът е, че всичко това никой не го използва за нищо.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Има в момента предложение от една или две партии, да може да се използва за доказателство. При някои е съвсем категорично, при други е частично по решение на съда да може да се използва. Но започват да мислят в тази посока.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз ще ви кажа ПП, Величие, ДПС - ДПС това са твърди, а останалите са 50 процента. Няма как да се използва за доказателство, след като не е доказателство. Доказателство може да го направи единствено споменатия от мен Институт.

СТЕФАН МАНОВ: Има два вида доказателства. Аз не съм съгласен, че тези видеозаписи не могат да се използват. Те могат да се използват за друго. Аз смятам, че Конституционният съд и Янаки Стоилов направиха една голяма беля. Защото принципът е обратен. Принципът е докато не можеш да докажеш наличието на тези, да обявиш за касирани изборите в дадената секция изцяло и те можеха много добре да кажат. Аз в секцията в с. Антон не мога да кажа дали наистина има 40 гласа за партията А или 50 гласа, но щом са постъпили така пиша нула на всички. Това можеше да направи Конституционния съд. Видях, че на видеозаписа се брои друго. Това ми създава обосновано съмнение. Това е терминът. Защото в изборните дела това не е криминално да докажеш невинен до доказване на противното. Обратното е съмнението е надделяващо, че нещо е станало в тази секция и щом е така я касирам.

През 2009 г. Конституционният съд точно това каза буквално за 23 секции в Турция. Там казаха, няма доказателства, че всички тези избиратели са били реално. Защото на списъците за гласуване, допълнителните страници, написани в изборния ден, не са подписани от председател и секретар на всяка страница отделно. Конституционният съд какво направи, едно е списъка, второ няма подписи. И каза, нямам доказателство, че това са реални избиратели. Презумпцията е не са реални докато нямам

доказателство, че са реални. С видеонаблюдението можеш да кажеш това. Аз не мога да отчета дали има 30 гласа или 40 гласа за една партия, но това ми създава достатъчно смут, за да ми липсва доказателство, че в тази секция резултатите са верни. И я анулирам и цялата я занулявам. И тогава като го направиш в пет секции, следващия път ще внимават. Иначе какво става, валидираш фалшификацията. Имаме една секция в която са написали фалшиви бюлетини, вижда се на екрана. И след това ги брои. Тази секция дори не е извадена като такава за графологична експертиза. Всички видяхме, че там се създават фалшиви бюлетини. Той взе чувала, преброи ги и каза, че това е резултата. Ти ще слагаш видеокамера на входа. Целият български народ разбра в секцията в Белица какво стана.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: От формална гледна точка какво точно си представяш. Ние становището на Обществения съвет сме го изпратили преди един месец до Комисията и това от „Памет“ си го изпратил преди един, два дни. Какво предлагаш да направим в момента?

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Заклучителната част трябва да бъде присъединена към становището, добавена, да бъде внесена наново. Това становище се дава на Централна изборителна комисия. Тя го визираща и в последствие го публикува. Към това, което е дадено, трябва да бъде добавено това, съгласно въпросната точка и да бъде внесено наново с това допълнение в Централна изборителна комисия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Искаш да бъде качено на страницата на ЦИК в раздел Обществен съвет. Ние тогава решихме това становище да го изпратим само до Народното събрание, а до ЦИК сме го изпратили за сведение и не сме искали изрично да се качи на страницата. Те искат изрично да им се напомня, че трябва да се качи на страницата. Тогава това ще го решим следващата седмица. Дали искаме цялото становище да се качва на сайта на ЦИК и ако ще се качва, дали искаме да се присъедини вътре и това за видеонаблюдението и под каква форма.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Най-официално искам да ви припомня, че един председател на Обществения съвет, когато имаше поръчка да закрие Обществения съвет, в продължение на една година не беше подписвал протоколи, становища и т.н. Присъствието на становищата е от формална гледна точка за журналисти и за други хора и т.н. и дава сигнал, че тук се работи усилено. Всичко трябва да се публикува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Изпратили сме го до Народното събрание и може да сме го изпращали и до медиите. Това може да се качи тепърва и на страницата на ЦИК и не е късно. Има го качено на страницата на Народното събрание. Гласуването го оставяме за следващия път.

Точка Р а з н и.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Правим специална разработка по отношение на така наречената активна регистрация. Активната регистрация в света как я правят. Предварително човек трябва да попълни на книжно тяло една форма, имена и други неща. Да ги

занесе в някаква комисия, така че да бъде включен в избран списък. Същото нещо може да го направи и онлайн. Има задължение това да го направи предварително преди изборите, условно говоря един месец или по-голям срок, но минимум един месец. Има задължението, ако настъпят промени в тези данни, веднага да сигнализира тази комисия, в която е внесено за какво става въпрос. Нашето предложение изглежда така. Никакви списъци, никаква предварителна регистрация. Единствено човека си поверява по настоящ адрес коя му е секцията за гласуване. Отива в секцията, легитимира се с личната си карта. Хората го вписват в списък на гласувалите. Веднага след гласуването по електронен път изпращат в централен списък на гласувалите неговите данни, с цел да има превенция за гласуване втори път. Ако втори път се появи, този който гласува втори път изпитва административно наказателна отговорност в някакви размери, които не сме ние хората, които можем да ги следим. Това е нашето предложение. То ще бъде изпратено съвсем скоро където трябва. Но ако желаете може да го разгледаме и тук. Тук веднага започват въпроси какво ще стане с подвижните кутии.

Няма никакви препятствия да има видеонаблюдение с подвижната кутия за гласуване по кораби ли ще бъде, по болници ли ще бъде и т. н. Всеки си прави селфита, всеки си прави клипчета и си изпраща на близки приятели и не може да направи едно видеонаблюдение. Няма такива работи. Това са елементарни неща. И тогава няма да има случай примерно да има секция с подвижна кутия, където секцията няма членове. В това се състои нашето предложение за активна регистрация без списъци. Списъците са нещо, което е от времето преди 10 ноември. Тогава адресната регистрация беше изключително строго нещо. Домоуправителя веднага записва, веднага докладва в МВР и всичко се знае точно къде се намиращ. Както сега се прави единствено когато отидеш на хотел. Това е активна регистрация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ако искате да приключваме заседанието. Някой иска ли още нещо в точка разни да каже?

СТЕФАН МАНОВ: Това писмо, което го писахме на ЦИК за логистична помощ, компютър, стая нямаме отговор.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Докладвано ли е това писмо за логистично-техническа помощ за малка зала, компютър и т.н.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Има няколко писма, които останаха за работно обсъждане.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Предстои да бъде докладвано.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Закривам заседанието.

/ Закрито в 17 часа и 50 минути /

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Надежда Гологанова

Стенограф:

Силвия Михайлова